

ГЕОПОЛИТИКА СИРИЈСКИХ МИГРАЦИЈА И ЕУ*

Сажетак: Проучавање феномена миграција углавном се своди на нормативистичко теоријско вредновање овог процеса, на демографско - културолошку анализу или на економске аспекте интеграције имигрантског становништва, а најређе на посматрање његове геополитичке димензије. У раду се анализира геополитичка димензија миграција из ратом захваћене Сирије ка ЕУ у оквиру два друга важна процеса – „арапског пролећа“ и системске кризе ЕУ које такође имају своје геополитичке димензије. Уочавајући однос масовног избеглиштва као нежељене, споредне последице тока ратних операција у Сирији и њихових геостратешких циљева, масовно мигрирање овог становништва из околних земаља Леванта ка централним земаљама ЕУ показује посве другу логику, више везано за геополитичке прилике у ЕУ него на нестабилном Блиском истоку.

Кључне речи: миграције, криза ЕУ, арапско пролеће, грађански рат у Сирији, геополитика, мигрантска криза у ЕУ, Шенген

Проучавање феномена савремених масовних миграција и судбина миграната¹ на месту њиховог приспећа у савременим друштвеним истраживањима претежно је усмерено или на нормативистичко теоријско вредновање ових процеса као пратеће појаве глобализације (већ у складу са идеолошким предубеђењима истраживача), или, пак, на анализу у демографско-културолошком кључу који посматра утицај њиховог приспећа на општу и радно способну структуру становништва државе имиграције те евентуалну (не)успешност њихове акултурације. Трећи приступ фокусиран је на економске аспекте интеграције дела радно способног имигрантског становништва и трошкове њиховог издржавања у оквирима својеврсне *cost-benefit* анализе. Убедљиво најзаступ-

* Рад је настао у оквиру пројекта 179014 кога финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

¹ Мигрирање представља селидбу људи у одредишне земље из које они не потичу нити имају њихово држаљство, а са намером сталног пребивања. Људи који прибегавају овој селидби називају се мигрантима (од латинског: *migrare*, луталица) или имигрантима (из перспективе државе у коју долазе), односно емигрантима (из перспективе земље коју напуштају).

љенији је први, нормативистички приступ, и то онај његов постмодернистичко-либерални вид који се, уз негативно вредновање државног суверенитета, граница и бинарних перцепција „нас“ и „њих“ (у овом случају статусно другачијих „држављана“ и „имиграната“) афирмативно односи ка масовним пресељењима становништва као процесима који ће постепено да потру државну сувереност те све бинарне дистнкције, укључујући и оне статусне.² За заговорнике либерализма универзални прицип слободе јачи је од домицилног статуса и свих из њега проистеклих пратећих разлика, а право на кретање јаче од државних норматива: у том кључу се разумевају и оправдавају процеси миграња који не само да треба да афирмишу овако разумевану универзалну слободу, већ и да укину постојеће разлике које носи досадашњи принцип државне суверености.

„Библија сведочи о два основна узрока миграција, *трбухом за крухом*, или миграција ради бољег живота (Аврам постаје Авраам и сели се у Обећану земљу) и миграција као последица рата/насиља (вавилонско ропство јеврејског народа због богоодступништва, односно вавилоског освајања).“³ Ова два разлога мигрирања остала су доминанта до данашњих дана који у себи садрже и све остале моменте за одлучивање за сеобу: од немогућности приступа ресурсима у месту ранијег настањивања, изостанка запошљавања, жеље за фамилијарним обједињењем, жудње за већим животним стандардом, измене климатских услова који се одражавају на опште услове живота и рада, бежање од ратних и политичких конфликта или природних непогода... Друштвена истраживања феномена мигрирања - уместо на геополитичке узроке и последице - усмеравају се пре свега на тзв. *push* и *pull* факторе – на факторе које их одбацују (из пређашње средине, тј. државе) и факторе који их вуку, привлаче (ка новој средин, тј. држави).⁴

Геополитичка димензија имиграција много се ређе узима у обзир, поготово геополитичке димензије узрока мигрирања и њене геополитичке последице. Миграње са својим геополитичким аспектима представља крупну исто-

² „Традиционална сувереност подразумева да држављански статус представља, ако не непрестивно, а онда барем важну границу између *наше земље* и иноземства, између домаћег и страног. Она права која имамо у властитој земљи, оној чији смо држављанин (или држављанка) – немамо у другим земљама, у којима евентуално постоји само право на гостопримство и на минималну заштиту... Либерална политика, наиме, полази од претпоставке да сваки човјек на свијету има право на слободу. Слобода је највиша и једина универзална вриједност – она жеља коју имају сви људи на свијету, без обзира гдје се родили. Рођење у некој земљи, ствар је околности на које нитко од нас није могао утјецати. Нитко није заслужан што се родио у мирном и демократском дијелу свијета нити крив што се родио у сиромаштву и диктатури, рату и неслободи. Због тога што су људи рођени у овом другом лошијем и несигурнијем дијелу свијета, не заслужују бити трајно кажњени...“ каже Дејан Јовић у Јовић Дејан, „Азиланти и рат либералне и конзервативне Европе“, Нови Стандард, 13.октобар 2015., <http://www.standard.rs/svet/32900-%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8>.

Пристапуљено 15.10.2015. године.

³ Јанковић Слободан, „Савремени миграциони трендови: последице по Србију“, Национални интерес, 2/2010, година 6 vol 8., Институт за политичке студије, Београд, 2010, стр. 228.

⁴ Видети Zeev Ben-Sira, Immigration, Stress, and Readjustment. Greenwood Publishing Group, Westport, 1997, стр. 7–10.

ријску константу, сасвим очигледну свакоме ко проучава процесе настанка, развоја и нестанка држава као територијалних, геополитичких творевина. Масовне миграције, нарочито оне читавих народа, кроз историју су мењале судбине држава: неке из корена потресали, дубински трансформисали њихову природу, неке разарали а на њиховим разрушеним темељима доводили до ницања нових држава, нових геополитичких ентитета. О томе сведоче напознатије историјске миграције: од античке феничанске и грчке колонизације Средоземља, „велике сеобе народа“ (375-800 после Христа) која је срушила Западно римско царство на чијим су рушевинима, из варварских протодржава, постепено никле европске нације и њихове државе, преко мигрирање белог становништва на новооткривени амерички континент (почевши од открића Новог света 1492. године, конквистадорских освајања и колонизације Латинске Америке до стварања пуританских колонија у Новој Енглеској (1620-1640) те потоњих имиграција у САД и Канаду (нпр. ирских миграната половином 19. века, „велике миграције“ у Канаду 1815-1850)), нама добро познате „велике сеобе Срба“ у Јужну Угарску из Старе Србије (1690. и 1730.) све до миграције хинду и муслиманског становништва 1947. након поделе Британске Индије на Доминион Пакистан (касније: Пакистан) и Индијски савез (касније: Републику Индију). Наравно, ту су и бројни савременији примери масовних миграција узроковани сукобима у другој половини 20. века и лошим економским стањем у „трећем свету“.

Геополитичке димензије „арапског пролећа“ и кризе ЕУ

Савремена мигрантска криза која потреса ЕУ не тиче се само повећања броја избеглица и имиграната који приспевају на њено тле различитим путевима са југа и југоистока, преко Медитерана и југоисточне Европе, већ и геополитичких димензија две велике кризе – северноафричко-блискоисточне кризе коју је донело „арапско пролеће“ (2011.) и унутрашње, системске кризе саме ЕУ, чије логике јасно кореспондирају са светском кризом започетом 2008. године, глобалним геополитичким токовима везаним за урушавање униполарног света те геостратегијама које се са различитих страна разигравају овим поводима. Обе кризе додатно су појачале већ деценијама присутне трендове махом економских миграција из нестабилних земаља у развоју ка развијеним друштвима западне Европе. Но, права поплава избеглица изазвана је немирима те политичком и економском дестабилизацијом широког простора Блиског Истока (Сирија, Ирак, Јемен), Северне и централне Африке (Либија, Еритреја, Сомалија, Судан, Нигерија) и централне и јужне Азије (Авганистан, Пакистан, Бангладеш) која има јасне геополитичке узроке, као што и правци којом се крећу колоне избеглица имају своје геополитичке разлоге и импликације. Са друге стране, диференцијација и конфузија унутар саме ЕУ (то јест - између њених држава чланица) око стратегија прихвата имиграната и њиховог правичног распоређивања јасно указује на њихово груписање у складу са различитим геополитичким оријентацијама све очитије израженим од избијања дужничке кризе у ЕУ.

„Арапско пролеће“ у геополитичком смислу представља драстичну дестабилизацију широког простора средњег дела Римланда на његовом северноафричком, медитеранском ободу, као и на Блиском и Средњем истоку све до периферије индијског потконтента као јужног дела појаса додира светског копна и светско мора. Оно се рефлектује како на субсахарску, дубоко континенталну зону Африке што је, такође, захваћена процесима изразите динамичне нестабилности, тако и на просторе централне Азије које су, до даљег, почетком 21. века геополитички обуздане коалицијом великих континенталних играча (Русије, Кине) са регионалним силама (Иран, Казахстан) у циљу одржавања *status quo*-а, тј. стварања стабилних интересних сфера, ко-просперитетних зона и трансконтиненталних видова сарадње.

У стицају унутрашњих узрока дестабилизације (социо-економски проблеми, идеолошке размирице, демографски бум, стихијско пресељивање руралног становништва у урбане центре, промена начина живота услед нагле технолошке модернизације, негативне климатске промене, ресурсна инсуфицијенција, међуетничке и међуконфесионалне размирице са својим замршеним предисторијама али и идентитетска криза, геостратешка ривалства итд) са упливима спољних сила којима је дестабилизација одговарала чији је епицентар био арапски свет – започела је нова фаза разигравања глобалних геостратешких сценарија у условима светске економске кризе. Иницијални, појединачно најјачи дестабилишући фактор по режиме на простору средњег дела Римланда могу се идентификовати у манипулацији ценама хране од стране глобалних финансијских мешетара које су драстично покренуле прво социјалне, а потом и међуетничке тензије. Додуше, и раније су се дешавали социјални протести због поскупљења животних намирница: у Египту 1977, 1986. и 2008, у Тунису 1984. и 2008. године, али они нису довели до револуционарних преврата. Међутим, глобалне берзанске манипулације хране на светском нивоу у периоду април 2010 - април 2011 које су довеле до раста цена у просеку 36% (пшенице 77%) у исламским земљама, а пре свих манипулације „Голдман-Сакса“ путем емитовања фјучерса за храну која још није била ни засађена као и вештачким повећањем потражње, овај пут је дестабилизовао прво северноафрички обод Римланда, а онда и Арапско полуострво и Левант.⁵ Где ово није било довољно, путем распиривања племенских и етно-конфесионалних сукоба зарад прерасподеле моћи на рушевинама старих режима - а уз обилну инфилтрацију међународног тероризма и страног интервенционизма - рапламсани су грађански ратови на просторима Либије, преко Јемена до Сирије и (раније већ ратом девастираног) Ирака.

Ексалација насиља са циљем распада политичких система и њихових ионако трошних социо-економских конструкција као своју непосредну последицу имали су праву поплаву миграната који су бежали са ових простора. Мигранти се - са средњег појаса Римланда те ионако њему ближих континенталних простора Африке и Азије – почињу кретати на север и северозапад, пут Европе као замишљеног богатог уточишта и сигурне зоне.

⁵ Детаљније у Janković Slobodan, Gajić Aleksandar, „EU Security Policy in North Africa and the Middle East“, Serbian Political Thought, no. 1/2015, Year VII, Vol. 11, Institute for Political Studies, Belgrade, стр. 39-69.

Почеци савремене мигрантске кризе сежу још у период између 2007. и 2011. када су прве веће групе мигранта из Африке и Блиског истока кренуле пут ЕУ. Тада су нпр. Грчка и Европска агенција за заштиту граница (Фронтекс) били принуђени да поопштре граничну контролу, што је 2012. године довело до опадања броја мигранатског прелажења између Турске и Грчке за чак 95%.⁶ Ратови који су ескалирали током „арапског пролећа“, а понајвише рат у Либији, поново су преокренули ове трендове. Услед пребега миграната бродовима преко Средоземља, Италија је била принуђена да покрене широку поморску операцију „Mare Nostrum“ која је трајала до 2014, након чега је надлежност над праћењем и спасавањем мигранта преузео Фронтекс са својом операцијом „Тритон“.⁷ Италија је још тада наишла на неслагање других чланица ЕУ по питању одобравања додатних средстава за ове операције, које су, по њима, само охрабривале и поспешивале масе миграната да се упуте у опасни прелаз преко Средоземља које је многе стајао живота.

Постоји осам главних праваца којима се (према Фронтексу) илегални мигранти крећу пут ЕУ: западно-афричка рута, западно-медитеранска рута (која иде из земаља Магреба до Шпаније и Француске), централно - медитеранска рута (од либијских и тунужанских обала пут Апенинског полуострва), рута кроз Апулију и Калабрију, западно-балканска рута (од Грчке, преко Македоније и Србије до Мађарске и Хрватске), источно-медитеранска рута (прекоморским путевима са Леванта до грчких острва па, потом, на Балкан) и (најређе коришћена) рута преко источних граница (са постсовјетског простора) ка централним земаљама ЕУ. Најзначајнији правци су они са североафричких обала преко Средоземља до „меког трбуха“ европског западног дела Римланда (западна, централна и источна средоземна рута), као и она преко балканског мостобрана, која иде од турске обале до грчких острва и даље, кроз полуострво, пут средње Европе. Ради се о правцима који у геополитичком смислу показују порозност у ЕУ интегрисаног европског југа те неинтегрисаност доброг дела Балкана (који тако представља својеврсни проточни бојлер за масовне миграције).

Само у 2014. години, 283 532 илегалних имиграната ушло је у ЕУ преко Средоземног мора или кроз Западни Балкан, што је два и по пута већи број од броја приспећа илегалних имиграната у 2013. године. Половина њих је била из Сирије, Еритреје и Авганистана, а друга половина из других северноафричких, субсахарских те блискоисточних земаља.⁸ 2015. године тренд се мења: рута из Турске преко Грчке и Балкана узима првенство над поморским медитеранским правцем чије је прво одредиште било Италија. Већ у првих шест месеци 2015.

⁶ "Greece completes anti-migrant fence at Turkish legends border". Kathimerini. 17 December 2012. <http://www.ekathimerini.com/147035/article/ekathimerini/news/greece-completes-anti-migrant-fence-at-turkish-border> *приступљено 24.10.2015.*

⁷ "EC MEMO, Brussels, 7 October 2014, Frontex Joint Operation 'Triton' – Concerted efforts to manage migration in the Central Mediterranean". *European Union, European Commission*. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-566_en.htm *приступљено 24.10.2015.*

⁸ Према "Annual Risk Analysis 2015", Frontex, 27 April 2015. *стр.* 59. http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2015.pdf#page=59 *приступљено 19.10.2015.*

број илегалних имиграната премашао је њихов укупни прилив 2014. године, са тенденцијом даљег, непрестаног раста. Док средоземним путем ка Италији махом пристижу афрички имигранти (из Еритреје, Сомалије и Нигерије), бројнији су они блискоисточни који, преко Турске, пристују из Сирије (57%) и Авганистана (22%). За првих осам месеци 2015. године број имиграната који је пристигао у ЕУ оцењен је да премашује цифру од пола милиона.⁹ Еуростат је изнео податке о преко 600 хиљада захтева (услишена мање од трећина њих) за азил током 2014. године, чиме је премашен „рекорд“ из 1992. године. Две трећине приспелих азиланата смештени су у четири државе ЕУ – у Немачку, Шведску, Италију и Француску. У првој половини 2015. године број захтева за азил је дошао готово до цифре од 400 хиљада. Према проценама стручних служби, преко три хиљаде имиграната се утопило у Средоземном мору 2014. године, покушавајући да користе морске руте. Сматра се да је за првих 13 година овог века преко 22 хиљаде миграната на овај начин страдало на истим деловима пута уласка илегалних миграната у ЕУ.

Ескалација мигрантске кризе одвија се и рефлектује на ЕУ која пролази кроз више етапа своје унутрашње системске кризе отпочете кризом јавног дуга. Системска криза ЕУ такође има изражену геополитичку димензију – у питању је диференцијација унутар ЕУ на основу различитих геополитичких и интересних предзнака од којих је, током хладноратовске и постхладноратовске епохе, била саздана ова супранационална творевина – на атлантистичку и средњоевропску, континенталну оријентацију. Оне су, премда у деценијском савезу, истовремено и ривали који се боре и надигравају по питању превласти у изграђеним институционалним структурама ЕУ и смеровима у којима они делују. Анлоамерички атлантисти одржавају своју дугодеценијску позицију хегемона стечену у светским ратовима и Хладном рату где, штитећи западни део Европе, истовремено врше и његово геополитичко „спутавање“ и контролisaње. Средњоевропски континенталисти пак желе да кроз сарадњу (и са некадашњим противницима и са савезницима) остваре оно што нису успели у светским ратовима: да креирају, под својим водством и у складу са својим интересима, претежно аутономну геополитичку сферу између „светског мора“ и „срца копна“. Историјски гледано, на настанак и развој пројекта ЕУ несумњиво доминантнији је био утицај атлантиста. Они су евроинтеграције користили пре свега као средство геостратегије опкољавања Хартланда али и за контролу западног дела Римланда те за постепено ширење у дубину континенталне масе. Средњоевропљани су им се у овом захвату придруживали како би, берем делимично, остваривали и своје стратешке циљеве.

Светска економска криза, чији је епицентар у атлантистичком систему, несумњиво је ојачала позицију средњоевропског геополитичког концепта у његовим покушајима да се у значајнијој мери осамостали и покуша да наменте своју већу улогу у оквиру сложеног ЕУ здања. Истовремено, криза је отворила простор атлантистима да је преусмере и тако искористе постојеће економске

⁹ "More than 500 000 migrants detected at EU external borders so far this year", *Frontex*. 14 September 2015, <http://frontex.europa.eu/news/more-than-500-000-migrants-detected-at-eu-external-borders-so-far-this-year-fGa82v> приступљено 19.10.2015.

кризне налете да ове тенденције унутар ЕУ осујете. „Кроз активирање конструкционе, системске грешке уграђене у ЕУ и њену монетарну унију у времену њеног настанка (стварање јединственог монетарног простора без јединствене фискалне и економске политике, те изостанка чврсте контроле дозвољеног буџетског дефицита) врши се, менаџментом монетарне кризе и кризе јавног дуга, њено систематско спутавање и слабљење како се не би осамосталила и повезала са другим настајућим центрима моћи у периоду док је прекоатлански епицентар глобалног капитала захваћен кризном спиралом.“¹⁰ Док на атлантистичком геополитичком фону, осим Англосаксонаца и њихових историјских савезника, играју и неке бивше социјалистичке државе те неке од земаља јужне Европе дубоко погођене кризом и мерама штедње, „језгро“ европског континентализма чине, уз Немачка и Аустрију, делом и Данска и Шведска као и друге, овом концепту ближе земље које су приступиле ЕУ током „великог проширења“ 2004. године. Друга по значају чланица европске осовине, Француска, крајње је амбивалентна, некада се придружујући алтантистима, а некада континенталистима. Испод површине срдачних односа у структурама ЕУ одвија се динамично надметање ове две у сржи геополитички различите концепције – од спољнополитичких потеза, економских антикризних мера, питања даљег проширења ЕУ, институционалног преображаја и деловања, кадровских решења итд. Криза мигранта и дубоке поделе у приступу ношења са њом само је нови моменат у овом комплексном унутаревропском превирању. У оквиру ње, најзначајнији сегмент чини криза сиријских миграната, са сопственом геополитичком димензијом, узроцима и последицама.

Сиријски рат и мигрантска криза

Грађански рат у Сирији је сложен, са више нивоа и димензија - локалних, регионалних и оних међународних. У његове унутрашње разлоге спадају бројне слабости предратног сиријског политичког система, затим нарушени међуетнички и међуконфесионални односи, као и незадовољство социоекономским приликама који додатно погоршане са избијањем светске кризе. Од тренутка његовог распламсавања, грађански рат је постепено попримио конфесионално-етнички карактер сукоба између сунита окренутих радикалним верзијама исламизма и режимима око кога се групишу несунитске мањине, а пре свих шиитски алавити. У међународним размерама борба етно - конфесионалних војски и њихових фракција представља вид „геостратешког надигравања између околних регионалних, па и великих сила што у грађанском рату имају своје фаворите које помажу и преко којих желе да остваре неке од својих ширих, виталних стратешких интереса. У том смислу сиријски грађански рат се претворило у типични „рат преко посредника“ (“Proxy War”) где се, преко локалних актера, надмећу велике силе – феномен толико пута виђен током 20. века, од шпанског грађанског рата до практично свих релевантнијих хладнора-

¹⁰ Гајић Александар, „Геополитика кризе ЕУ“; у зборнику Криза ЕУ – оквири, думети, трендови (ут. А Гајић, М. Игрутиновић), ИЕС; Београд, 2014, стр. 147.

товских сукоба.¹¹ Прави узрок избијања рата је поремећај пређашње равнотеже снага између сунитских и шиитских држава на Блиском истоку кога је нарушила америчка инвазија на Ирак 2003. и тамошњи грађански рат, који је, укупно узевши, довео до пораста утицаја Ирана на шиите у региону. Све то је створило утисак о готово извесној перспективи иранске регионалне хегемоније које се прибојавају пре свих сунитске заливске државе. Због тога су ове државе кризна дешавања током „арапског пролећа“ виделе као погодну прилику да, између осталог, дестабилизују Сирију као важног иранског савезника и тако покушају да потисну нарасли утицај Техерана. Кроз помагање различитих радикалних група у настојању да сруше Асадов шиитско-хришћанско-мањински режим у Дамаску, стратегијски план ових држава је био тај да прекину „шиитски лук“ који се преко Ирака и Сирије пружа до Средоземља, до Либана, а са крајњим циљем да одвоје шиитски Хезболах од Хамаса и потом ликвидирају. Тим настојањима се са севера, из сопствених интереса, придружила и Турска чији АКП режим подржава умерене „нерадикалне“ устанике тз. „Слободне сиријске армије“ у борби против Асада, а посредно и исламисте који се боре против сиријских Курда који живе на северу земље, дуж турске границе. „Ово је, повратно, само појачало осовину Дамаска и Техерана, који је видео у побуну „заверу сунита“ која смера да им преотме стратешке позиције у Сирији као „срцу Леванта“, па је, заједно са либанским Хезболахом, похрлио да помогне савезнички Асадов режим.“¹² У позадини регионалних играча налазе се и велике силе са својим стратешким пројекцијама: западне силе кроз менаџмент конфликта услед постојећи регионалних противуречности, смерају да преобликују регионалну геополитичку ситуацију у правцу стварања „Великог Блиског истока“, која након подршке рушењу Асаса смера да се обруши на нараслу иранску моћ и потпуно истисне руске и кинеске утицаје у овом делу света. Због тога Русија, подупирући иранске савезничке напоре, чврсто брани Башара Ал Асада као стратешког савезника на Блиском истоку чија би сунитска радикализација могла да има озбиљне геополитичке последице – постепено окруживање Ирана и омогућавање радикалном исламизму да, уз благонаклоност Запада, започне озбиљнију инфилтрацију на просторе Кавказа и Средње Азије.

Четворогодишњи рат између различитих фракција, међу којима су се многе отеле контроли својих инспиратора, имао је као своју непосредну последицу не само погибију између 200 и 300 хиљада људи,¹³ већ и масовно расељавање домицилног становништва. Више од половине предратног становништва Сирије је расељено, што унутар ратом захваћене земље, што у околним земљама. Процењује се да близу 13 милиона житеља ове земље који се и даље налазе унутар њених граница требају хитну хуманитарну помоћ. Око 6,5 милиона људи је расељено унутар Сирије, а око 4,2 милиона у околним земљама (95% њих у пет суседних земаља – Турској, Либану, Јордану, Ираку и

¹¹ Гајић Александар, „Грађански рат у Сирији - геополитички оквир“, Култура Полиса бр. 28, 2/2015, К. Полиса и ИЕС; Нови Сад, 2015, стр. 27.

¹² Исто.

¹³ Видети: "310,000 people killed since the beginning of the Syrian Revolution". The Syrian Observatory for Human Rights. 16 April 2015. приступљено 20. 10.2015.

Египту). Према проценама УНЦХР-а из октобра 2015.¹⁴ године укупан број избеглица из Сирије у другим земљама (не узимајући обзир стране који су напустили своја пребивалишта у Сирији) се процењује на 4,183,535 од чега је у Турску пристигло њи 2,13 милиона, у Либану 1,18 милиона, у Јордану 629 хиљада, у Ираку око 250 хиљада, у Египту око 130 хиљада. Постоје и непроверене процене о броју избеглица у Саудијској Арабији и Кувајту, које се крећу од тога да су избеглице веома малобројне до оних који сматрају да су ове земље примиле више стотина хиљада избеглица али да их тамошње власти нису ни на који начин регистровале.

Није тешко временски одредити почетак и темпо избегличке кризе: већ након првих побуна и жестоког одговора власти у Дамаску, 3. Маја 2011. забележен је прелазак првих избеглица из Сирије у Турску (њих око 300, до половине маја већ око 1000).¹⁵ Турска формира први избеглички логор у провинцији Хатај. У истом периоду избеглице стижу у северни Либан, у село Вади Калед. Након борби око Јиср ал Шогура, који је практично уништен, многе хиљаде избеглица почињу да се сливају у Турску. До краја године у Либану је било шест хиљада избеглица, а хиљаду и по у Јордану. Турска је због тога отворила шест кампова за њихов прихват. Већ у првим месецима 2012. њихов број у Турској је био 13 хиљада, док су десетине хиљада њих тек пристизале. Регистроване избеглице у Јордану досегле су цифру од 80 хиљада које су биле смештене у Рамти и Мафраку, док је први већи број избеглица запажен и како улази у Ирак. У Либану број сиријских избеглица дошао је до броја 8,5 хиљада смештених претежно у долину Бека. Од априла 2012. године број избеглица у околиним државама почиње драстично да расте услед распламсавања борби. Рачуна се да је тада већ више стотина хиљада лица било интерно расељено широм сиријске територије.

Током лета 2012. године, када су се жестоке борбе водиле око престонице Дамаска, највећи број избеглица бежи пут Либана, уз стално повећање њиховог броја у Јордану и Ираку. УНХЦР процењује да је половином јула било 112 хиљада избелица у околним државама, да би их крајем године било већ преко 400 хиљада, највише у Турској (135 хиљада), Ираку (преко 60 хиљада), Либану (око 42 хиљаде), Јордану (око 150 хиљада), Египту (око 13 хиљада регистрованих и преко хиљаду нерегистрованих)¹⁶. Следеће 2013. године овај тренд био је настављен: број избеглих у околне државе се повећао на око 1,3 милиона, а прве значајније групе избеглица примешћене су како из Турске покушавају да уђу у Бугарску, чланицу ЕУ.¹⁷ У септембру, међу имигрантима које преко Средоземља покушавају да се домогну Италије, примећено је

¹⁴ UNHCR Syria Regional Refugee Response/Total Persons of Concern". UNHCR. 15,10 2015. приступљено 20. 10.2015.

¹⁵ "Turkey preparing for large numbers of Syrian refugees". Ya Libnan. 3 May 2011, <http://yalibnan.com/2011/05/03/turkey-preparing-for-large-numbers-of-syrian-refugees> приступљено 21. 10.2015.

¹⁶ United Nations High Commissioner for Refugees. "UNHCR - Number of Syrian refugees triples to 112,000 since April". <http://www.unhcr.org/500530136.html>, приступљено 21.10.2015.

¹⁷ <http://yalibnan.com/2011/05/03/turkey-preparing-for-large-numbers-of-syrian-refugees/> приступљено 21.10.2015.

значајније присуство Сиријаца међу у масама азиланта из северне и централне Африке. Они су на пут овим правцем махом кренули из Египта који их је претходно прихватио као избеглице са ратом захваћених простора. До краја 2014. године институције које се баве миграцијама становништва процењују да је број интерно расељених лица у ратом захваћеној Сирији премашао 6,5 милиона док је више од три милиона избегло ван територија ове земље: у Јордан преко 600 хиљада, у Турску преко 800 хиљада, у Либан 1,4 милиона. Са оваквим високим цифрама, простор Сирије је постао подручје одвијања највеће савремене хуманитарне катастрофе у свету. 2015. година донела је масовну миграцију Сиријаца смештених у околне државе ка простору ЕУ, који су до августа месеца поднели преко 300 хиљада захтева за азил у европским земљама.¹⁸

Правци кретања избеглица са територија Сирије у околне блискоисточне земље пре свега су узроковани логиком ратних операција и материјалних разарања: јасно је уочљива корелација између броја и праваца кретања избегличких колона са правцима војних операција и борбама на одређеним подручјима. Иако се ове операције воде са јасним не само војним већ и геостратешким циљевима зараћених страна, њихов циљ није - или бар није приоритетно - етничко чишћење становништва и промена његове територијалне распрострањености унутар Сирије. Поједине исламистичке групе, додуше, показују тенденцију да врше масовне злочине над несунитским, пре свега хришћанским и алавитским становништвом, али је њихова примарна мотивација за то идеолошко-верска, а не просторно – стратешка. Промена броја и структуре становништва те број изгубљених и правац њиховог бежања са ратних подручја споредни резултат настојања да се војно овлада простором за кога се бори више сукобљених страна. На ово зараћене стране свакако пристају и, штавише, рачунају на њихове последице, мада им то није примарни циљ.

Резултат масовног пресељења дела сиријске популације своје последице има у околним државама, драматично утичући на структуру становништва неких од њих те вршећи значајно економско оптерећење (пре свих Либана и Јордана), што у збиру може да има и своје дугорочне социополитичке, па и геополитичке последице. У такође ратом захваћеном Ираку прилив сиријских избеглица (око 250 хиљада у 2015. години) само додатно је погоршао тамошњу хуманитарну катастрофу, будући да је у део Ирака кога контролише влада у Багдаду од исламиста избегло око 1, 8 милиона људи. У већим и моћнијим државама, као што су Турска и Египат, ове последице нису ни приближно од толиког значаја, али могу снажно да утичу на тамошњу политичку климу и унутрашње процесе. Ипак, у геостратешком смислу је симптоматично да избеглички таласи и целокупна криза се пре свега преливају на запад (Либан), југозапад (Јордан) и север (Турску). Сунитске монархије са Арапског полуострва (Саудијска Арабија, Катар итд), које су на све начине помогле устанике да се рат у Сирији распламса, а које при томе имају довољно средстава да удоме

¹⁸ Према УНЦХР-у, видети: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/asylum.php> приступљено 21.10.2015.

значајнији број истоверних Арапа, то не чине, или - ако и прихватају мањи број њих – то чине „испод радара“, без регистравања и званичне помоћи, штитећи своја буџетска средства, општи стандард сопственог становништва и њихова радна места од неминовних промена које би, обзиром на њихову укупну популацију, изазвао прилив великог броја избеглих попут оног у Турској или Либану. Званично ни један Сиријац није затражио азил у заливским државама, премда је њихов фактички број којим се лицитира негде између 100 хиљада и (свакако претеране цифре) пола милиона. Треба напоменути да ни једна заливска држава није пописница Конвенције о избеглицама УН, па је необавезују стандарди које она прописује у вези са људима који су побегли са ратом захваћених подручја. Такође, све друге арапске земље, изузев Алжира, Судана, Мауританије и Јемена задржале су визни режим према сиријским држављанима, не показујући ни најмању жељу да укину баријере према становницима ове ратом опустошене земље. Напротив, доследно су задржали своје баријере.

Логика мигрантских таласа и ЕУ

Ако је масовно избеглиштво дела сиријске популације у околне блиско-источне земље било секундарна последица ратне логике испод које се налазе геостратешки интереси сукобљених страна и великих сила које их подржавају и преко којих теже да се позиционирају у једном типичном „посредничком рату“ (проху вар), логика покретања мигрантских маса према срцу ЕУ је самостална и прилично другачија. Она је, као прво, део ширих миграција из афричког и азијског дела Римладна кроз меки трбух ЕУ ка његовом средишту, а која је је од раније присутна и примарно мотивисана економским разлозима. Миграције овим правцима интензивно трају већ више од две деценије и доносе читав низ нових проблематичних ситуација европским земљама у које се мигранти уселјавају. „Ти људи, који долазе из другачијих култура, са навикама и традицијом који се разликују од европских, прво су мислили да обезбеде себи материјални бољитак. Тада је незапосленост у европским земљама била на нивоу од пет одсто и посла је било. Прва генерација није правила проблеме. Већ са другом, а посебно са трећом генерацијом, настају сукоби. Потомци оних који су се иселили како би живели боље него у Пакистану, Нигерији, Замбији или у Турској, желе да земљу домаћина претворе у Турску, Пакистан или Нигерију. Према подацима британске полиције, у тој земљи има 751 четврт у којој не владају ред и закон. У Шведској је 55 таквих четврти, у Француској је исти случај.“¹⁹

Управо мигрирање са описаним последицама је драстично интензивирано са дестабилизацијом читавог простора које је донело „арапско пролеће“,

¹⁹ Јанковић Слободан, „Србија и сеоба народа“; Вечерње новости, 03.09.2015, <http://www.novosti.rs/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8/%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0/%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%88%D1%82%D0%B2%D0%BE.395.html:565582-Dr-Slobodan-Jankovic-Srbija-i-seoba-naroda> приступљено 24.10.2015.

које је инспирисано и подржано пре свега од стране атлантистичке геополитичке опције. Обзиром да су масе Сиријаца, избегле у земље блискоистичног окружења као сигурне земље, у највећој мери тамо смештене већ више година као и да је њихов мотив мигрирања ка ЕУ пре свега економски - у процесима свог масовног пресељења они више не представљају избеглице, већ класичне мигранте које желе да добију азил у земљама са високим стандардом. Ако је њихова избегличка судбина тужна и буди сажалење, а њихова мотивација за мигрирањем у богатије земље сасвим разумљива – начин, брзина, организација кретања те бројност мигрантских кретања указују на нешто сасвим друго: на планирано и добро усмерену активност која има читав низ жељених и нежељених последица, између осталог и оних геополитичких.

Наиме, бројност у кратком року на мигрирање покренутих маса је крајње необична: процене УН, базиране на дугодеценијском проучавању избегличке проблематике, стоје на закључцима као се више од 80%, а некад и близу 90% избеглица (а данас их у свету има око 59 милиона) широм света остају да пребивају у регијама из којих потичу, те да се, по обустављању сукоба, велика већина њих враћа у своју постојбину. Зашто избеглице по правилу у највећој мери остају у окружењу земље из које су избегле? Зато што се надају релативно скором повратку и зато што немају могућности, то јест довољно материјалних средстава за наставак мигрирања. Ако их околне земље релативно добро прихвате, омогуће им иоле прихватљиво збрињавање те их издржавају – они остају у овим земљама све док се не стекну услови за повратак.

Ситуација са сиријским мигрантима потпуно искаче из ових оквира: иако су, као избеглице, они смештени у културно, етнички и професионално сродне државе у региону, а највише у оне које су, попут Турске, Јордана и Египта са својиме економским потенцијалима у стању да их збрину, Сиријци се одважују на веома дуг, ризичан и скуп пут као земљама ЕУ, које, додуше, имају значајну потребу за имиграционом радном снагом,²⁰ али не у толиком обиму и такве радне, образовне и старосне структуре какву, са кратким роком приспећа, „омогућавају“ мигранти. Такође, мигрантске масе показују велики степен упућености у кретање постојећим правцима и реагују готово моментално на њихове измене; добро су међусобно координисане и прилично добро познају прилике у земљама кроз које се крећу; имају довољно новчаних средстава (и то не само готовинских, већ подижу донирани новац уз помоћ кредитних картица итд), упорни су да досегну циљане дестинације – неке од најразвијенијих земаља ЕУ, а не оне земље који имају нешто нижи стандард. Финансијску подршку да изведу дуг и тежак пут добијају не само од сродника који већ живе у државама ЕУ, већ, пре свега, од стране заливских монархија које су подржале устанак који је разорио њихову матичну земљу, то јест од истих оних које нису показали никакво интересовање да приме и региструју избеглице. Постоји низ материјалних доказа о видео претентацијама у избегличким

²⁰ Неке од процене Европске комисије су да је, за одржавање постојећег економског и социјалног система услед негативних демографских трендова у ЕУ, потребно у наредне две деценије примити око милион миграната годишње, на простору целе ЕУ. Видети: Hugo Brady, *EU migration policy: An AZ*, The Centre for European Reform, London February 2008, стр. 14.

камповима у Турској о томе како стићи до Немачке за пет дана, као и о томе да се колонама избеглици на кредитне картице масовно уплаћују довољни износи да би се етапно пребацили до срца ЕУ:

Број сиријских миграната је изузетно висок гледајући и у односу на укупан број миграната који пристижу у Европу, као и у односу на укупну избегличку популацију смештену у земље блискоисточног региона. Док је до 2014. године највећи број миграната стизао у ЕУ из послератне, значајно девастиране Либије преко Средоземља за Италију (њих око 170 хиљада) док је мањина (око 50 хиљада) стизала преко Турске за Грчку, у 2015. десио се преокрет: сада трећина свих миграната у Европу пристиже из Турске преко Грчке ка средњој Европи (тачније: сада је „средњом медитеранском ругом“ за Италију пристигло 121 хиљада миграната до септембра 2015. године, док је из Турске за Грчку је у истом периоду стигло преко 310 хиљада миграната, највише Сиријаца (њих 70%)). Све то упућује на планско, организовано помагање масовног миграња у Европу у до сада незабележеним размерама (у 2015. је удвостручен њихов укупан број у односу на 2014.), посебно ако се посматра удео оних који мигрирају у односу на бројност укупне избегличке популације на Блиском истоку.

Постоје различите спекулације о томе ко спонзорише и усмерава таласе миграната ка ЕУ: неки аналитичари сматрају да је у питању директна и искључива стратегија атлантиста и њима придружених, савезничких петродоларских монархија да се масе мигранта преселе у Европу. По њима, целу операцију спроводе разне добротворне организације махом из САД и других англосаксонских земаља, чији се медији, такође, крајње афирмативно односе према мигрантима у њиховим настојањима да досегну земље имигрирања. „Свако јутро, каже Сламова, пред банкоматима у Атини, Београду, Будимпешти, односно у пограничним местима, стварају се редови којима се тискају мигранти, Неко им, значи, са оне стране океана шаље новац.“²¹ Други истраживачи овог феномена, попут Јелене Ларнове, специјалисте у области информационе технологије, имају нешто изнијансираније мишљење, не сваљујући аутоматски кривицу само на политичке врхове држава које, додуше, имају у оваквим сложеним ситуацијама и своје геополитичке циљеве, али не руководе непосредно организовањем миграција. „Она сматра да „операцију избеглице“ организује, финансира и подстиче група, односно савез разних невладиних и других организација повезаних са шпијунским, финансијским, крупним медијским и другим круговима. Они имају утицај и на највише политичке па и владајуће кругове Запада. Групе овог савеза представљају стубове глобалне криминалне економије која посредством банкарско-финансијске сфере директно узајамно дејствује са легалном привредом.“²² Сличним речником, мађарски премијер Орбан је за организовање и финансирање масовних миграција преко територи-

²¹ Милошевић Ђорђе, „Окупација Европе: реална опасност или иррационални страх?, портал НСПМ;

<http://www.nspm.rs/savremeni-svet/okupacija-evrope-%E2%80%93-realna-opasnost-ili-iracionalan-strah.html?alphabet=1> приступљено 24.10.2015.

²² Исто.

је његове земље оптужио Џорџа Сороса.²³ Трећи заступају тезу како иза мигрантских покрета са Блиског истока стоји сама Турска држава како би ученила ЕУ да отвори њен дуго времена заустављени процес евроинтеграција и при том хитно добије довољно средстава за издржавање масе избеглица смештених у камповима на југу турске територије. „Ердоган је планирао да проблеме које тај талас производи искористи као неку врсту уцене у „преговарачком процесу“, уз помоћ које би успео да избоксује убрзан пријем Турске у ЕУ... Кад је покренуо стотине хиљада сиријских избеглица из својих кампова, Ердоган је знао да ће подстаћи хуманитарну, социјалну и политичку кризу у ЕУ, која ће бити принуђена да га клечећи на коленима моли да заустави талас по сваку цену. Тим мотивом се водио кад је отпутовао у Брисел са фрапантним захтевом да ЕУ исплати његовој земљи милијарде долара и да им омогући убрзани пријем у ту организацију, што је само доказало да је од почетка планирао да карту избеглица користи као уцену зарад остварења својих циљева.“²⁴ – тврди Андреј Корбико.

Уместо закључка

Не прихватајући априорно све ове хипотезе (које се не искључују, већ у великој мери, надопуњују) нити морално вреднујући интересне позиције и пројекције актера „избегличке кризе“ усмерићемо се пре и изнад свега на њене геополитичке последице: јасно је да овакви покрети великих мигрантских група у геополитичкој перспективи највише погодују атлантистичкој концепцији, а највише штете средњоевропској, те да је ови први, ако директно и у потпуности не инспиришу, организују и финансирају, посматрају и подржавају са крајњом благонаклоношћу, будући на њене геополитичке последице. Наиме, и поред потребе земаља ЕУ за годишњим приливом миграната различитог стручног профила, оваква њихова количина се, нагло и центрирано, пребацује не као оптерећење на целу ЕУ, већ претежно на оне који чине осовину другог, у односу на атлантистички ривалског геополитичког концепта унутар ЕУ. Премда су ове државе са својим привредама у стању да поднесу готово цео терет масовних миграција у досадашњем обиму, њихово приспеће им представља значајно економско оптерећење које - у времену када покушавају да се изборе на читавом другом низу поља да наметну по себе повољније решење и постепено преуреде системском кризом угрожену ЕУ у правцу који је по њих најпожељнији - им нимало не треба.

Осим тога, мигрантске колоне у стању су да дестабилизују читав низ економски и организационо слабијих транзитних држава на путу ка „срцу ЕУ“, како оних које су пуноправне чланице тако још више оних који су у номинал-

²³ Видети Gegely Andrasz, „Orban accuses Soros of stokin refugee wave to weaken Europe“, Bloomberg Bussines, October, 30.2015 <http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-30/orban-accuses-soros-of-stoking-refugee-wave-to-weaken-europe> приступљено 4.11.2015.

²⁴ Корбико Андре, „Избегличка геополитика или србија у опасности“, Нови Стандард, 23.10.2015, <http://www.standard.rs/svet/32962-%> приступљено 24.10.2015.

ном процесу придруживања. У време када услед снажних израза кризе и међусобно супростављених стратегија њеног превазилажење долази до пуцања по шавовима, па и до конфронтација по читавом низу антикризних мера (од мера штедње, начина покривања јавног дуга, заједничке спољне и безбедносне политике, питања федерализације и кадровских решења која неминовно утичу и на природу и начине спровођења конкретних мера) између чланица ЕУ, чак и ранија, до тада неупитна решења и достигнућа ЕУ која су релативно функционисала и око којих је, грубо узевши, постојао какав-такав консензус услед интересног преклапања – сада су, услед кризе изазване приливом миграната, такође доведене у питање.

У питању је, пре свега, опстанак „Шенгенског споразума“ који обухвата 26 земаља чланица ЕУ (и пет чланица ЕФТА) који су укунули своје међусобне, унутрашње границе а задржали само спољашњу граничну контролу, као и „Даблинских прописа“ који регулишу материју одговорности свих држава чланица да на прописани начин третирају захтеве за азил. Ексалација мигрантске кризе довела је до делимичне суспензије „Даблинских прописа“. То је, затрпана захтевима за азил, прва учинила Мађарска која је 23. јуна 2015. престала да прима азилатне које су из ње крочили у друге ЕУ земље, па бивали враћани у њу. 24. августа Немачка је суспендовала „Даблинске прописе“ и сама преузела решавање захтева за азил. Следиле су је Чешка, Аустрија и Данска. Важно је приметити како све ове земље припадају или гравитирају „средњевеовропском“ геополитичком континентализму.

Суочавање са избегличком кризом довело је до делимичног напуштања „Шенгенског споразума“ који у перспективи прети његовим распадом. 9. септембра 2015. Данска је затворила своје железничке и аутомбилске правце са Немачком. Немачка је три дана касније увела привремену граничну контролу са Аустријом, док је Чешка на граници према Аустрији појачала полицијску контролу. Већ наредни дан, Аустрија је учинила исто на граници ка Мађарској користећи уз полицијске и своје војне капаците. Мађарска је распоредила своје снаге ка Србији уводећи од тог дана нове законске прописе који сва лица која илегално улазе на њену територију сочавају сам могућом затворском казном од 3 до 5 година.

Реакције на кретање мигранта, уз изградњу граничних препрека и стационирања служби за сузбијање илегалне имиграције, довеле су до бројних граничних неприлика, сукоба и нереди: на граничном прелазу из Грчке у Македонију, на прелазу из Србије у Мађарску итд. Мађарска је подигла бодљикаву жицу дугу 175 км дуж целе границе са Србијом, а потом на исти начин оградила и део границе са Хрватском. Словенија је блокирала транзит миграната из Хрватске уз најаву смањења броја коју ће у будуће да пропушта кроз своју територију. Аустрија је најавила пуно оспособљавање границе ка Мађарској чија би функција била ограничена на шест месеци, док је Немачка увела рестрикције железничког саобраћаја иу Аустрије.

Развој догађаја несумњиво указује на делимично урушавање Шенгенског споразума. Он је донео додатну политичку конфузију између држава чланица

ЕУ и обзнанио њихову додатну поларизацију како према мерама појединих држава, тако и према предлозима да се заједнички реши проблем миграната (предлог Жан Клод Јункера није наишао на одобравање).²⁵ То је довело до различитих спекулација и промишљања прогностичких сценарија о даљем исходима ношења са мигрантском кризом и њеним последицама на функционисање ЕУ. Разматрају се сценарији где би се режим азила поделио на два дела (северни под вођством Немачке и јужним, под предводништвом Италије), затим где би се режим граница распао на три целине (западну, источну и јужну). Трећи сценарио је онај у коме би поспешивање реформи зарад придруживања западног дела Балкана доживело колапс, а ове земље биле избачене из Шенгенске зоне. У четвртој сценарију би Турска, незадовољна због задржавања рестриктивног визног режима према њој, директно „активирала“ све сопствене мигранте и, попут „оружа за масовно мигрирање“ упутила их да преплаве ЕУ. Постоје и сценарији који се баве разматрањем перпектива даљег, још драстичнијег суочавања целе ЕУ са „мешаном миграцијом“ (економском и ратном) уз помоћ новог, заједничког режима надзора спољних граница ЕУ који би подразумевао ремилитаризацију граничне контроле, као и сценарији у коме би цео међународни режим који се тиче избеглица и миграната доживи колапс...²⁶ Сви ови сценарији нам указују не само на невеселе перспективе ЕУ у ношењу са „оружјем за масовно мигрирање“ већ и на стратешке интересе значајних међународних играча који ова масовна кретања користе зарад сопствених, ширих циљева, у много већој геополитичкој игри.

Литература:

1. Brady Hugo, *EU migration policy: An AZ*, The Centre for European Reform, London, February 2008
2. Гајић Александар, „Геополитика кризе ЕУ“; у зборнику Криза ЕУ – оквири, дometи, трендови (ут. А Гајић, М. Игрутиновић), IES; Београд, 2014
3. Гајић Александар, „Грађански рат у Сирији - геополитички оквир“, *Култура Полиса* бр. 28, 2/2015, К. Полиса и IES; Нови Сад, 2015
4. Videti Gegely Andrasz, „Orban accuses Soros of stoking refugee wave to weaken Europe“, *Bloomberg Business*, October, 30.2015
<http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-10-30/orban-accuses-soros-of-stoking-refugee-wave-to-weaken-europe>
5. "Greece completes anti-migrant fence at Turkish border". *Kathimerini*. 17 December 2012. <http://www.ekathimerini.com/147035/article/ekathimerini/news/greece-completes-anti-migrant-fence-at-turkish-border>

²⁵ Председник ЕК злагао се да се 160 хиљада тражилаца азила разместе широм ЕУ по принципу нових договорених квота али није наишао на разумевање значајнијег броја држава чланица ЕУ. Вође Вишеградске групе су на септембарском митингу у Прагу прокламовали како неће прихватити никакве наметнуте квоте које би важиле на дужи рок.. Француска је изјављивала да ће у року од две године прихватити 24 хиљаде азиланата, а Велика Британија 20 хиљада.

²⁶ Више о свим овим могућим сценаријима еволуције мигрантске кризе у ЕУ код: Parkes Roderick, *EU and the Geopolitics of Migration*, Unipaper no 1. © SWEDISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS, 2015, <http://www.ui.se/eng/upl/files/111585.pdf> приступљено 24.10.2015.

6. Janković Slobodan, Gajić Aleksandar, „*EU Security Policy in North Africa and the Middle East*“, Serbian Political Thought, no. 1/2015, Year VII, Vol. 11, Institute for Political Studies, Belgrade
7. Janković Slobodan, „Savremeni migracioni trendovi: posledice po Srbiju“, Nacionalni interes, 2/2010, godina 6 vol 8., Insitut za političke studije, Beograd, 2010
8. Janković Slobodan, „Srbija i seoba naroda“, Večernje novosti, 03.09.2015,
9. Jović Dejan, „Azilanti i rat liberalne i konzervativne Evrope“, Novi Standard, 13.oktobar 2015., <http://www.standard.rs/svet/32900-%D0%B0%D0%B7%D0%B8%D0%BB%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8>
10. Korbiko Andre, „Izbeglička geopolitika ili srbija u opasnosti“, Novi Standard, 23.10.2015, <http://www.standard.rs/svet/32962-%>
11. Milošević Đorđe, „Okupacija Evrope: realna opasnost ili iracionalni strah?, portal NSPM; <http://www.nspm.rs/savremeni-svet/okupacija-evrope-%E2%80%93-realna-opasnost-ili-iracionalan-strah.html?alphabet=1>
12. Nikolić Goran, Igrutinović Milan, „Globalni položaj EU – ekonomski i politički aspekti“, *Nacionalni interes* 3/2012, godina VII, vol, 15, Institut za političke studije, Beograd
13. Parkes Roderick, EU and the Geopolitics of Migration, Unipaper no 1. © SWEDISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS, 2015, <http://www.ui.se/eng/upl/files/111585.pdf>
14. United Nations High Commissioner for Refugees. "UNHCR - Number of Syrian refugees triples to 112,000 since April". <http://www.unhcr.org/500530136.html>,
15. Castoras Angelo, Fournier Pierre, “The Geopolitics of Eurozone Debt Crisis: Are The Market Underestimating the Risk?”, *National Bank Financial* (Canada), Ottawa, February 2011

GEOPOLITICS OF SYRIAN MIGRATION AND EU

Summary: Research of the phenomenae of migration is mostly directed towards normativistic theoretical valuation of this process, on demographic and cultural analysis or on economic aspect of integration of immigrants, and, quite rarely, on observation of its geopolitical dimension. This Paper analyses geopolitical dimensions of migrations from Syria and its civil war to EU by taking into consideration two other important processes - “Arab Spring” and system crisis of EU, also with their geopolitical dimensions. By agnizing relation between mass migration as undesirable, accidental consequence of war operations and theirs geostrategic goals, movement of this population from surrounding Levant countries to central EU member states expresses quite different logic that is more connected to the situation in EU than in the unstable Near East.

Key words: migration, EU crisis, Arab Spring, Syrian Civil War, geopolitics, EU migration crisis, Shengen